Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

2. září 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 94/19/ES — Příloha I bod 7 — Systém pojištění vkladů — Vynětí některých vkladatelů ze systému pojištění vkladů — Vynětí ‚vedoucího pracovníka'"

Ve věci C-127/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rozhodnutím Augstākā Tiesa (Lotyšsko) ze dne 12. března 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 18. března 2014, v řízení

Andrejs Surmačs

proti

Finanšu un kapitāla tirgus komisija,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, J. L. da Cruz Vilaça (zpravodaj), a C. Lycourgos, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za A. Surmačse jím samým,

— za lotyšskou vládu I. Kalniņšem a L. Skolmeistare, jako zmocněnci,

— za Evropskou komisi A. Saukou a K.-P. Wojcikem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 17. března 2015,

vydává tento

* Jednací jazyk: lotyština.

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu bodu 7 přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 135, s. 5; Zvl. vyd. 06/02, s. 252), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009 (Úř. věst. L 68, s. 3, dále jen „směrnice 94/19“).

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi A. Surmačsem a Finanšu un kapitāla tirgus komisija (Komise pro finanční a kapitálový trh, dále jen „FKTK“) ve věci odmítnutí ze strany posledně uvedené uznat A. Surmačse za vkladatele, který má nárok na pojištění vkladů podle směrnice 94/19.

Právní rámec

Unijní právo

3 Směrnice 94/19 byla zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 173, s. 149). Zrušení nabylo účinnosti až dne 4. července 2015, a proto se na věc v původním řízení použije směrnice 94/19.

4 První, šestnáctý a osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 uváděly:

„vzhledem k tomu, že v souladu s cíli Smlouvy je třeba podporovat harmonický rozvoj činnosti úvěrových institucí v celém Společenství odstraněním všech omezení práva usazování a volného poskytování služeb a současně posilovat stabilitu bankovní soustavy a ochranu spořitelů;

[…]

vzhledem k tomu, že by na jedné straně minimální úroveň pojištění předepsaná touto směrnicí neměla ponechat bez ochrany příliš velkou část vkladů v zájmu ochrany spotřebitele i v zájmu stability finanční soustavy; že by na druhé straně nebylo vhodné stanovit ve Společenství takovou úroveň ochrany, která by v určitých případech mohla ve svém důsledku podpořit neobezřetné řízení úvěrových institucí; že se zdá být rozumným stanovit harmonizovanou minimální úroveň pojištění ve výši 20 000 [eur]; že může být třeba omezených přechodných opatření, jež by umožnila stávajícím systémům přizpůsobit se této částce;

[…]

vzhledem k tomu, že každý členský stát musí mít možnost vyjmout z pojištění poskytovaného systémy pojištění vkladů některé přesně vymezené vklady nebo vkladatele, o nichž má za to, že nepotřebují zvláštní ochranu poskytovanou systémy pojištění vkladů;

[…]“

5 Podle čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce směrnice 94/19:

„Každý členský stát zajistí, aby byl na jeho území zaveden a úředně uznán jeden nebo více systémů pojištění vkladů. […]“

6 Článek 7 odst. 1 a 2 této směrnice stanovil:

„Členské státy zajistí, aby souhrn vkladů každého vkladatele byl pojištěn nejméně do výše 50 000 EUR pro případ, že se tyto vklady stanou nedisponibilními.

[…]

2. Členské státy mohu stanovit, že určití vkladatelé nebo vklady jsou z pojištění vyňati nebo že jim bude poskytnut nižší limit pojištění. Tyto výjimky jsou uvedeny v příloze I.“

7 V příloze I uvedené směrnice je obsažen seznam výjimek uvedených v jejím čl. 7 odst. 2. Mezi vklady, které lze vyloučit z pojištění, jsou v bodě 7 uvedené přílohy uvedeny vklady „ředitelů, vedoucích pracovníků, osobně odpovědných členů úvěrové instituce, držitelů nejméně 5 % kapitálu úvěrové instituce, osob odpovědných za zákonem předepsaný audit účetních dokladů úvěrové instituce a vkladatelů podobného postavení v jiných společnostech téže skupiny“.

8 Stejně tak příloha I bod 8 směrnice 94/19 stanoví, že z pojištění lze vyloučit „[v]klady blízkých příbuzných a třetích stran jednajících na účet vkladatelů uvedených pod bodem 7“.

Lotyšské právo

9 Směrnice 94/19 byla do lotyšského práva provedena zákonem o pojištění vkladů (Noguldījumu garantiju likums). Fond pojištění vkladů je tvořen příspěvky subjektů uvedených v jeho článku 7. Podle čl. 1 odst. 7 uvedeného zákona je uvedený fond spravován FKTK.

10 Podle čl. 17 odst. 4 uvedeného zákona se pojistná náhrada nevyplácí, pokud jde o „vklady držitelů významných podílů finančních institucí, předsedy a členů představenstva nebo správní rady, ředitelů oddělení vnitřního auditu, auditorů společnosti a jiných zaměstnanců úvěrové instituce, kteří provádějí plánování, řízení a kontrolu její činnosti a nesou za činnost této instituce odpovědnost“.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

11 Dne 21. listopadu 2011 přijala FKTK rozhodnutí č. 278 o ukončení poskytování finančních služeb ze strany společnosti Latvijas Krājbanka (dále jen „banka“). K uvedenému datu zastával A. Surmačs v bance funkci místopředsedy pro otázky mezinárodního a finančního práva. Z předkládacího rozhodnutí plyne, že A. Surmačs byl přímo podřízen předsedovi správní rady a že před tím, než se stal místopředsedou, byl sám členem uvedeného orgánu, přičemž funkci místopředsedy vykonával v den přijetí tohoto rozhodnutí FKTK.

12 Rozhodnutím ze dne 5. ledna 2012 FKTK konstatovala, že kvůli funkci, kterou v bance zastával, nelze A. Surmačse považovat za pojištěnce podle zákona o pojištění vkladů. Základem uvedeného rozhodnutí byl čl. 17 odst. 4 uvedeného zákona, podle kterého se pojistná náhrada nevyplácí, pokud jde o zaměstnance finanční instituce odpovědného za plánování, řízení a kontrolu její činnosti.

13 Andrejs Surmačs napadl opodstatněnost uvedeného rozhodnutí FKTK, protože funkce, kterou v bance zastával, byla pouze čestnou funkcí, z níž nevyplývala žádná rozhodovací pravomoc, a podal žalobu k Administratīvā apgabaltiesa (Regionální správní soud), kterou uvedený soud zamítl rozhodnutím ze dne 24. dubna 2013.

14 Andrejs Surmačs podal proti rozhodnutí Administratīvā apgabaltiesa k předkládajícímu soudu kasační opravný prostředek, v němž v podstatě tvrdil, že konkrétní posouzení povinností, práv a odpovědností spojených s funkcí místopředsedy by umožnilo prokázat, že neměl pravomoc ani přijímat závazná rozhodnutí, ani ovlivnit činnost banky. Podle A. Surmačse mimoto Administratīvā apgabaltiesa uplatnil zákon o pojištění vkladů bez ohledu na čl. 7 odst. 2 a přílohu I bod 7 směrnice 94/19.

15 FKTK před předkládajícím soudem tvrdí, že funkce, kterou A. Surmačs v bance zastával v době přijetí rozhodnutí uvedeného v bodě 11 tohoto rozsudku, spadá pod výjimku stanovenou v čl. 17 odst. 4 zákona o pojištění vkladů a že má být považován za „vedoucího pracovníka“ ve smyslu přílohy I bodu 7 směrnice 94/19. Mimoto podle FKTK je třeba pro účely vyloučení z pojištění zohlednit nejen pravomoci formálně udělené A. Surmačsovi, ale rovněž vliv, který mohl neformálně vykonávat na činnost banky.

16 Za těchto podmínek se Augstākā tiesa (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Má být bod 7 přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů vykládán v tom smyslu, že v něm uvedený výčet osob, které mají být považovány za osoby vázané na dotčenou úvěrovou instituci, jimž má být odepřen nárok na vyplacení pojistné náhrady, je taxativní?

2) Lze považovat za vedoucího pracovníka úvěrové instituce nebo za jinou z osob uvedených v bodě 7 přílohy I směrnice 94/19 osobu, která má v souladu s popisem pracovní pozice, již zastává, právo zajišťovat plánování, koordinaci a dohled v určité oblasti činnosti úvěrové instituce nebo v rámci plnění určitých konkrétních úkolů, nikoliv však v souvislosti s celou činností úvěrové instituce a není oprávněna vydávat příkazy nebo přijímat rozhodnutí, která jsou pro ostatní osoby závazná? Má být přitom zohledněn obsah dané oblasti činnosti úvěrové instituce, popřípadě obsah konkrétních úkolů?

3) Má být bod 7 přílohy I směrnice 94/19 vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou odepřít nárok na vyplacení pojistné náhrady osobě, která v souladu s právy a povinnostmi, jež jsou uvedeny v popisu pracovní pozice, kterou tato osoba zastává, nemůže být považována za vedoucího pracovníka, přestože má *de facto* značný vliv na přijímání rozhodnutí vedoucích pracovníků úvěrové instituce nebo osob, které jsou za tuto instituci osobně odpovědné? Může být v tomto ohledu považován za relevantní také vliv, který je pouze neformální a vyplývá z autority dané osoby, z jejích schopností nebo z jejích znalostí činnosti úvěrové instituce?“

K předběžným otázkám

K první otázce

17 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda vklady vyloučené podle přílohy I bodu 7 směrnice 94/19 jsou uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu stanovit jiné kategorie vkladatelů, na které by se vztahovalo vyloučení z pojištění vkladů.

18 Především je třeba uvést, že osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 stanoví, že některé vklady nebo vkladatele lze vyjmout ze systému pojištění vkladů. Podle uvedeného bodu odůvodnění je třeba takové vklady či vkladatele přesně vymezit.

19 V tomto ohledu čl. 7 odst. 2 směrnice 94/19 umožňuje členským státům, aby z pojištění vyloučily nebo pojistily v menší míře některé kategorie vkladatelů, nebo některé druhy vkladů, a upřesňuje, že seznam vkladů a vkladatelů, kterých se vyloučení týká, je uveden v příloze I uvedené směrnice. Ze znění uvedeného ustanovení přitom nijak neplyne, že uvedený výčet je příkladmý ani že členské státy mohou rozšířit kategorie vkladů a vkladatelů stanovené v příloze I.

20 Dále je třeba připomenout, že v odůvodnění návrhu ze dne 4. června 1992 [COM(92) 188 final, Úř. věst. C 163, s. 6], který vedl k přijetí směrnice 94/19, Komise na straně 18 jasně uvedla, že seznam výjimek ze systému pojištění vkladů uvedený v příloze I „je taxativní a členské státy mohou z pojištění vyloučit pouze instituce a osoby v něm uvedené“ a všechny další výjimky jsou v rozporu se směrnicí.

21 Konečně z prvního bodu odůvodnění směrnice 94/19 plyne, že sleduje dvojí cíl, tedy pojistit spořitele pro případ, že by se jejich vklady u úvěrových institucí staly nedisponibilními, a posilovat stabilitu bankovní soustavy.

22 Proto čl. 3 odst. 1 uvedené směrnice členským státům ukládá zajistit, aby byl na jejich území zaveden jeden nebo více systémů pojištění vkladů. Tyto systémy podle čl. 7 odst. 1 uvedené směrnice musí zajistit, aby souhrn vkladů každého vkladatele byl pojištěn nejméně do výše 50 000 eur.

23 Výjimku z uvedeného pravidla tvoří čl. 7 odst. 2 a příloha I směrnice 94/19, které členským státům povolují, aby z pojištění vyloučily určité vklady a vkladatele.

24 Vzhledem k tomu, že kategorie uvedené v příloze I směrnice 94/19 představují výjimku z obecného pravidla stanoveného v článku 3 uvedené směrnice, musí být vykládány striktně (obdobně viz rozsudek Fastweb, C-19/13, EU:C:2014:2194, bod 40).

25 Jak nicméně uvedl generální advokát v bodě 35 stanoviska, kategorie uvedené v příloze I bodu 7 směrnice 94/19 k určení vkladů či vkladatelů vyloučených z pojištění musí být definovány z funkčního hlediska. V důsledku toho se vyloučení ze systému pojištění vztahuje na osoby, které vykonávají funkce, o kterých lze – s ohledem na vnitrostátní právo a obchodní praxi členského státu – mít za to, že spadají pod pojmy uvedené v bodě 7 přílohy I, bez ohledu na to, jak jsou vykonávané funkce pojmenovány, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

26 S ohledem na předcházející úvahy je třeba na první otázku odpovědět, že vklady vyloučené na základě přílohy I bodu 7 směrnice 94/19 jsou v ní uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu pro účely vyloučení ze systému pojištění vkladů stanovit další kategorie vkladatelů, kteří nespadají – z hlediska zastávaných funkcí – pod pojmy vyjmenované v uvedeném bodu.

Ke druhé a třetí otázce

27 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda bod 7 přílohy I směrnice 94/19 musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění vkladů podle uvedené směrnice – jako vedoucího pracovníka nebo osobu spadající do jedné z kategorií uvedených v příloze I bodu 7 – určité osoby z důvodu funkce, kterou zastávají v dotčené instituci, jako je funkce, kterou zastával navrhovatel v původním řízení.

28 V tomto ohledu podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že je třeba pro výklad ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek Rosselle, C-65/14, EU:C:2015:339, bod 43 a citovaná judikatura). Historie vzniku ustanovení unijního práva může rovněž poskytnout informace relevantní pro jeho výklad (rozsudek Inuit Tapiriit Kanatami a další v. Parlament a Rada, C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 50).

29 Především je třeba uvést, že doslovné znění dotčeného ustanovení samo o sobě neumožňuje odpovědět na otázky předkládajícího soudu. Příloha I bod 7 směrnice 94/19 se totiž omezuje na vyjmenování kategorií vkladatelů, které lze vyloučit ze systému pojištění, aniž poskytuje doplňující údaje o důvodech týkajících se dotčeného vyloučení či úloh a funkcí, které musí zastávat vkladatelé, aby byli vyloučeni na základě uvedeného ustanovení. Taková upřesnění neplynou ani z jiných ustanovení směrnice 94/19.

30 Dále, pokud jde o cíle směrnice 94/19, je namístě připomenout, že uvedený předpis má podle svého prvního bodu odůvodnění za cíl zejména ochranu spořitelů v jejich právních vztazích s úvěrovými institucemi. Ve většině případů totiž nemají informace či pravomoci nezbytné pro účely posouzení skutečné finanční situace úvěrové instituce, se kterou jednají, a nemohou tedy posoudit rizika insolvence uvedených institucí.

31 V tomto ohledu osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 stanoví, že členské státy mohou ze systému pojištění vyloučit pouze vkladatele, kteří „nepotřebují zvláštní ochranu poskytovanou systémy pojištění vkladů“.

32 Konečně, pokud jde o historii vzniku směrnice 94/19, je namístě připomenout, že odůvodnění návrhu Komise [COM(92) 188 final] jednak na straně 2 uvádí, že tato směrnice má chránit vkladatele, kteří „mají příliš málo finančních znalostí, aby odlišili solidní bankovní instituce od méně solidních“, a jednak na straně 18 uvádí, že někteří z vkladatelů uvedených v příloze I mohou být vyloučeni ze systému pojištění, protože „je lze těžko považovat za hodné ochrany z důvodu jejich nekompetence nebo jejich slabosti z ekonomického hlediska“. Zde byl zjevně učiněn odkaz na osoby uvedené v příloze I bodu 7 směrnice 94/19.

33 Z uvedených úvah plyne, že fakultativní vyloučení vkladatelů vyjmenovaných v uvedeném bodu přílohy I směrnice 94/19 spočívá na předpokladu, že tyto osoby v zásadě mají takovou úroveň kompetence a informací týkajících se úvěrové instituce, které svěřily své vklady, jakou většina vkladatelů nemá. Proto je třeba mít za to, že osoby spadající do některé z kategorií uvedených v příloze I bodu 7 směrnice 94/19 mohou být na základě uvedeného ustanovení vyloučeny ze systému pojištění v rozsahu, v němž mají kvůli funkci, kterou v úvěrové instituci zastávají, nebo kvůli jejich vztahu k uvedené instituci, úroveň informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností uvedené instituce.

34 Takové konstatování je potvrzeno přezkumem dalších výjimek stanovených v příloze I směrnice 94/19. Jedním z důvodů pro fakultativní vyloučení „blízkých příbuzných“ a „třetích osob jednajících na účet vkladatelů uvedených v bodě 7“ je tak skutečnost, že uvedené subjekty mohou mít stejné informace, jako mají osoby vyjmenované v uvedeném bodu 7.

35 Pokud jde o přezkum takové situace, jako je situace navrhovatele v původním řízení, ve světle těchto úvah, plyne z předkládacího rozhodnutí, že jediná kategorie osob uvedená v příloze I bodu 7 směrnice 94/19, do které může navrhovatel spadat, je kategorie „vedoucí pracovník“.

36 Za takových podmínek je třeba konstatovat, že osoba nacházející se v situaci A. Surmačse by mohla být vyloučena ze systému pojištění podle směrnice 94/19, pokud z důvodu funkcí, které zastávala jako vedoucí pracovník úvěrové instituce, mohla mít úroveň informací a kompetencí, která jí umožnila znát a posoudit skutečnou finanční situaci, jakož i rizika spojená s činností uvedené instituce.

37 Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda v situaci, ze které vychází spor v původním řízení, měla dotčená osoba informace a kompetence uvedené v bodě 33 tohoto rozsudku a zda se nacházela v situaci uvedené v bodech 35 a 36 tohoto rozsudku. K tomu účelu musí předkládající soud zohlednit všechny relevantní okolnosti věci v původním řízení, a zejména popis funkce zastávané A. Surmačsem, jím skutečně vykonávanou činnost, jakož i právní a faktické vztahy mezi posledně uvedeným a správní radou banky. V tomto rámci je otázka, zda byl A. Surmačs odpovědný za všechny činnosti banky, nebo jen za jednu jejich konkrétní část, pouze jedním z prvků, které je třeba zohlednit při výše uvedeném přezkumu.

38 S ohledem na uvedené úvahy je namístě na druhou a třetí otázku odpovědět tak, že příloha I bod 7 směrnice 94/19 musí být vykládána v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění podle této směrnice jako vedoucího pracovníka osoby, které kvůli funkci, kterou zastávají

v rámci úvěrové instituce, mají – bez ohledu na název jejich funkce – takovou úroveň informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností úvěrové instituce.

K nákladům řízení

39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

1) **Vklady vyloučené na základě přílohy I bodu 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systému pojištění vkladů, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009, jsou v ní uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu pro účely vyloučení ze systému pojištění vkladů stanovit další kategorie vkladatelů, kteří nespadají – z hlediska zastávaných funkcí – pod pojmy vyjmenované v uvedeném bodu.**

2) **Příloha I bod 7 směrnice 94/19, ve znění směrnice 2009/14/ES, musí být vykládána v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění podle této směrnice jako vedoucího pracovníka osoby, které kvůli funkci, kterou zastávají v rámci úvěrové instituce, mají – bez ohledu na název jejich funkce – takovou úroveň informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností úvěrové instituce.**

Podpisy.